

SITUACIÓ DE LA DONA AL MÓN RURAL

Conscients que la discriminació de la dona es veu doblement agreujada en el món rural, un grup de dones de la comarca d'Osona i del Ripollès, presenten aquest treball que ha estat elaborat partint del nostre coneixement i de l'estudi directe dels problemes de la dona, en general, dintre d'aquestes comarques.

Aquest treball no pretén ser una tesi sobre "la dona al món rural" sinó que vol obrir un debat sobre aquesta situació, a partir de les conclusions a les quals hem arribat.

Som conscients de la limitació d'aquest treball, ja que inclús per a l'estudi de la zona hem utilitzat mètodes diferents; no obstant això, insistim en el fet que les constants que es donen arreu, ens permeten treure algunes conclusions de tipus general, que donaran pas al debat sobre la situació de la dona, ja de per si alienant, i que al món rural es veu notablement agreujada.

Aproximadament aquesta zona comprèn:

N.O. d'Osona definit per la comarca natural del Lluçanès, amb pobles i zones disseminades de pagès tals com:

- St. Agustí del Lluçanès -rural.
- L'Alou -rural.
- Alpens -rural i petit industrial.
- St. Boi del Lluçanès -rural i turística.
- Perafita -rural i població disseminada.
- St. Martí de Sobremunt -rural.
- Prats de Lluçanès -industrial.
- St. Martí del Bas -rural.
- Sta. Eulàlia de Puigoriol -rural i petit industrial.
- Olost del Lluçanès -industrial i rural.
- St. Bertomeu del Grau -rural i petit industrial.

Sud del Ripollès, que comprèn tanmateix els pobles i les zones disperses rurals com:

- St. Quirze de Besora -industrial.
- Sta. Maria de Besora -rural.
- Vidrà -rural i turístic.
- Sora -població disseminada.
- Montesquiú -rural i petit industrial.
- Les Lloses -població disseminada.
- Serra Milany -població disseminada.
- Puigsacalm -població disseminada.
- Saderra -rural i població disseminada.

Situació socio-econòmica:

Existeixen bàsicament dos tipus d'economia:

1).- Industrial: fàbriques, petites indústries o tallers que generalment es donen en nuclis de població important (més de 1.000 habitants).

2).- Agrícola: rural o població disseminada que es dona en nuclis de població inferiors (menys de 1.000 habitants).

Economia agrícola:

- Grans terratinents. Alguns viuen de les seves terres, però la majoria tenen les terres arrendades o en règim de masoveria.

- Arrendataris. L'arrendament consisteix en donar un tant a l'any a l'amo sense que això tingui relació amb la producció.

- Masoveria, és un contracte de paraula pel qual el masover es compromet a pagar a l'amo una part de la collita: $1/4$, $1/3$, o menys, correntment, de la meitat.

• Els masovers viuen a les cases de pagès en les terres del terratinent, i l'amo només els pot treure en els següents casos:

- si vol vendre la finca.
- si vol cultivar-la directament.
- si el masover no compleix els tractes estipulats (lleis orals, treure males herbes del camp, etc...).

Referent a les condicions de la vivenda, si el masover vol fer obres les ha de pagar ell. Encara que faci millores, no hi ha cap garantia de res, i en el cas que hagi d'anar-se'n perd aquests diners. Per fer les millores s'ha de demanar a l'amo. (De vegades, posar la llum, per exemple, arriba a costar 1 milió de pessetes per a portar els fils conductors fins a la casa).

Una de les clàusules del contracte és que només poden fer un 10% de la superfície de la terra en farratges, la qual cosa limita el nombre de bestiar que poden tenir.

Això comporta l'estancament d'aquestes comarques, l'emigració per falta de mitjans de subsistència, i les males condicions de vida. En el cas d'Alpens tenim que la població ha anat disminuint progressivament tal com ens indiquen les següents xifres:

<u>Any</u>	<u>Habitants</u>
1940	482
1960	417
1976	279

Pel fet de ser el terreny accidentat, l'economia del pagès a les zones estudiades es basa en el bestiar boví i porcí principalment i per tant els cultius són subsidiaris a l'alimentació d'aquest bestiar (farratges, etc...) mentre que a altres zones, com a la Plana de Vic, a causa de la gran extensió de terra cultivable gran part dels ingressos esdevenen dels fruits venuts, bé directament a mercat, bé mitjançant intermediaris (cereals, patates, naps, etc...).

Situació social:

Bàsicament hi ha la família com a cèl.lula social. Normalment és formada d'un matrimoni jove amb els fills i tot un remanent familiars (avis, ties, subnormals, invàlids, etc.) que col.laboren mínimament en els afers de la casa, i que solen representar una càrrega per a la dona especialment.

Aquesta situació, principalment a les cases de pagès, obliga el matrimoni a mantenir una relació íntima de col.laboració per a dur a terme el treball (cura del bestiar sobretot), la qual cosa produeix un aïllament de la resta de la societat i una gran limitació en la relació personal per la gran quantitat de feina, que els porta a treballar una mitjana de 14 a 16 hores diàries. En moltes ocasions si les cases de pagès es troben a prop d'un nucli industrialitzat, la dona treballa a la fàbrica a més a més.

Condicions higièniques i sanitàries:

Les condicions higièniques i sanitàries de les cases de pagès, acostumen a ser desastroses: manca d'aigua i llum en molts casos, inexistència de banys, estables sota o al costat de les estances familiars, foscor i humitat com a norma habitual.

El tipus d'alimentació molt poc variada, amb excés d'hidrats de carboni i manca de queviures crus (fruites, verdures, etc...).

L'atenció mèdica és molt deficient a causa de la gran extensió dels partits mèdics, ja que de jubilar-se un metge, com que la plaça no es cobreix, aquest poble passa a formar part del que hi confronta, i es donen casos de metges que han d'atendre vuit o deu pobles alhora. En molts casos hi ha pobles o cases de pagès que han de recórrer 15 o 20 Km. per anar al metge.

Tanmateix, l'assistència farmacèutica es troba en les mateixes condicions i així per exemple, a Sant Quirze hi ha una farmàcia que abasta la zona des de Vidrà (S.E. del Ripollès), fins a Alpens (Nord del Lluçanès). Horitzontalment, hi ha una distància de 30 Km.

De l'assistència hospitalària no cal ni parlar-ne; tenim l'exemple de Vic com a centre d'atenció hospitalària que comprèn tota la Vegueria (Osona, Ripollès i la Cerdanya); per tant les dones, en el moment de parir s'han de desplaçar com poden als centres més pròxims (Vic, Berga) i sovint això dona com a resultat, problemes en l'assistència post-part. Per als llocs més apartats, això representa fer més de 40 Km.

L'índex cultural és pobríssim; tenint en compte la xifra de població, el percentatge d'analfabets totals, les facultats de comprensió de la majoria envers l'escriptura i la lectura són mínimes. Això és més marcat en les dones, ja que la seva marginació en tots els àmbits i la nul·la participació social la fan més analfabeta, i a més els pocs diaris que arriben als pobles, se'ls miren els homes al cafè. En tot cas, l'única lectura per a moltes dones és repassar la Hola! (com a dades direm, que per exemple a St. Martí de Sobremunt, només reben diaris i alguna revista el capellà i la mestra. A Alpens arriben 7 o 8 diaris que són per a l'Ajuntament, el mestre, els dos cafès i poc més. Com a única revista arriba la Hola).

Un factor important que determina aquesta ignorància, ha estat l'ensenyament a l'escola unitària, en castellà i amb uns continguts i uns programes que no tenen res a veure amb la seva pròpia realitat. Per això l'escola apareix com un suplici i a ningú se li planteja ni de lluny l'ampliació d'estudis més enllà de la primària. El nombre d'escolars que segueixen estudis és molt baix en general. L'horitzó mental del jovent conclou en l'aprenentatge d'un ofici que no els faci moure de la rutina ambiental. Per a les noies, l'única aspiració és treballar a la fàbrica o al cosidor per guanyar cèntims, i casar-se, ja que d'altres possibilitats gairebé no en té cap. Això està molt condicionat per la mentalitat dels pares, que és contrària als desplaçaments de les filles fora del poble o del nucli que ells coneixen.

En aquest context, la dona pateix totes i cadascuna de les tares d'uns trets feudals residuals i els pròpiament capitalistes, aquests últims lligats especialment amb el procés de reconversió que ha sofert el camp català i de la resta de l'Estat Espanyol a partir dels anys cinquanta, els darrers efectes del qual són el despoblament i l'especulació de terres amb finalitats urbanístiques.

Tenim doncs que la dona participa en les relacions de producció d'una manera indirecta de vegades, però efectiva a través del treball domèstic. Treballa pràcticament una mitjana de 16 hores diàries sense cap remuneració. Per treball domèstic s'ha d'entendre, al camp, no solament les feines de casa

-molt més feixugues per les poques comeditats- sinó també la cura del bestiar (bestiar petit als pobles -conills, avirans, etc.; bestiar de tot tipus a pagès -conills, vaques, porcs, etc.) i també molts cops, treball proporcionat per petits tallers, que suposa uns ingressos mínims quasi immediatament absorbits per les despeses familiars.

Es a dir, la dona fa un treball mai pagat, però fonamental per al capitalisme, perquè significa els costos de reproducció i manteniment de la força de treball. En aquest sentit és una font important de la plus-vàlua. (Recordem que, com hem dit abans, en moltes ocasions, la dona del camp es desplaça també a treballar a la fàbrica).

Quant al treball de la dona a la fàbrica, o al petit taller, volem remarcar uns aspectes, que si bé estem segures que són els mateixos que es donen a les zones pròpiament industrials, adquireixen un relleu important i especial al món rural pels següents motius:

- Tipus d'indústria que es fonamenta principalment en mà d'obra femenina, més barata i sobretot menys conflictiva laboralment (indústria tèxtil, tallers de confecció, etc.).

- Generalment són sucursals d'empreses grans.

- Treballen pocs treballadors.

- No estan al corrent de la situació laboral.

- No hi ha competència al mateix poble, la qual cosa força a pensar la gent que ¡encara gràcies que hi ha una fàbrica aquí!

- Pel fet de ser noies joves les que generalment treballen, tenen menys experiència, més por, i són influïdes per la mentalitat del poble. (No treure la cara per res, no exposar-se que et fumïn al carrer, etc.).

- Això és també en part degut al fet que els superiors (encarregats, directors...) són del mateix poble i com que tothom es coneix de tota la vida, no es plantegen reivindicacions.

- Les dones tenen menys oportunitat d'aprendre un ofici dintre l'empresa on treballen ja que ni aquesta ho facilita ni la mentalitat els inclina a fer-ho.

- Per descomptat que en aquestes feines van a primes, i els ritmes són brutals. Aquest sistema de primes es complementa en alguns casos amb les hores extres pagades de forma gradual, amb la qual cosa l'empresa s'evita la creació d'un segon torn.

Pel problema que representa la manca de guarderies, les dones amb criatures es veuen forçades a realitzar treball a casa proporcionat pels petits tallers. Generalment fan confecció de roba, bosses, o acabats de peces de tot tipus.

Per exemple a Sant Martí de Sobremunt existeix una mena de taller artesanal de bobines i altres peces que depèn de dues fàbriques de la Plana. Les dades següents parlen amb eloqüència de la situació:

- Treballadors: 8 (7 dones).

- Sous: Depenen del tipus de peça que es faci, i de si hi ha feina o no. Cobren unes 2.000 ptes. setmanals si va bé, si no, 700 o 800 ptes.

- El lloger, la llum, la calefacció: a càrrec dels treballadors (ja que està montat com a cooperativa).

- Assegurances: No en té ningú.

En definitiva, es el tipus de treball a fer a casa, només que totes les màquines estan reunides en un sol local.

Un altre exemple que il·lustra el que tractem, és el d'Alpens, on hi ha dos tallers de tipus familiar que treballen fusta de boix. Fan cortines i bigudins (per a fer la permanent), i a part de donar ocupació a tota la família, donen feina a moltes dones, principalment jubilades. Les dones cobren 45 ptes. per cada 1.000 bigudins.

Aquest tipus de feina comporta: manca d'un sou estable, manca de contracte i d'assegurances socials, manca de relació amb la gent, etc.

Si tot això ho ajuntem amb la situació específica de la dona al món rural, veiem que veritablement la dona és "el ruc de la casa".

A l'inrevés que la dona ciutadana, la dona al camp no té quasi compensacions -falses o veritables- ni esplais ni mitjans d'agafar consciència de la seva situació. Si té alguna estona lliure fa mitja. Gairebé mai no surten de casa; quan toca anar al mercat sempre ho fan amb els seus homes. Aquests, es reuneixen els diumenges i d'altres dies al bar del poble, les dones no. Amb prou feines es mouen de casa si no és per oir missa; tampoc entre elles no fan vida de relació. El grau de frustració (no confessat) és molt gran, cosa de la qual serien mostra, alguns casos de dones alcohòliques.

Podríem dir que la TV és un dels pocs mitjans de contacte amb el món exterior i que a causa de la falta d'esperit crític, és només una font d'arribada dels elements consumistes i de la ideologia dominant.

Com aglutinant principal de l'estructura familiar, la dona ho és també de la reproducció ideològica que la família aconsegueix. Per una banda, transmet als fills la seva actitud resignada i fatalista de la vida. Per l'altra, els incorporen a les feines del camp des de ben petits. Això comporta una total falta d'informació i un allunyament de les situacions conflictives actuals. L'aïllament, la misèria i la pervivència de la tradició són els factors que han reforçat la família dins el medi rural en molta més mesura que dins l'àmbit urbà.

És clar que la situació de la dona en l'àrea estudiada, la determinen dos factors fonamentals: 1) El marc socio-econòmic, on es desenvolupa la seva vida i el seu treball. 2) El context ideològic que li fa acceptar passivament la seva situació, privant-la de plantejar-se la seva problemàtica i mantenint-la en la ignorància del seu propi rol personal. És a dir, la impossibilitat i la impotència que representa el poder superar aquests factors alienants, fan que la dona rural pateixi un alt grau de sobreexplotació.

Davant d'aquesta situació, nosaltres estem per la promoció humana, professional i social de la dona; assumim les reivindicacions que s'exposen a la ponència de "Mujer y Educación", ja que l'educació és un factor decisiu en la formació humana, però com que creiem que el problema de la dona és un problema polític, les veiem emmarcades en la lluita per la consecució de les llibertats polítiques, que permetin deixar sentir la veu del poble, i per descomptat la de la dona.

És per això que d'acord amb la introducció de l'opuscle editat amb motiu de les "Jornades catalanes de la Dona", veiem imprescindible un marc de democràcia política, on serà més fàcil per a nosaltres treballar per una societat més justa i per tant no discriminatòria per a la dona. Les solucions dels problemes de la dona al camp, van íntimament lligades amb les solucions dels problemes agraris en general. Sense una veritable reforma agrària, aquests problemes no poden variar sensiblement, però creiem que com a mínim entre les dones joves i més despertes, cal anar difonent els principals punts a reivindicar (acabar amb la triple explotació -casa, bestiar, fàbrica-, promocionar-se culturalment i socialment a tot nivell, reconeixement de la plena igualtat de

drets en tots els camps, etc.). Per a començar necessitem crear organismes propis de la dona que arribin als pobles. Amb l'organització de la dona haurem donat un gran pas per assolir aquesta tasca.

Veiem que de totes maneres, el camí cap a la plena emancipació de la dona, és lluitar conjuntament amb l'home per arribar al Socialisme, ja que és el sistema social en què no es manté l'opressió de l'home per l'home, sinó que intenta eliminar totes les contradiccions: entre la ciutat i el camp, entre el treball manual i l'intel.lectual i per descomptat entre l'home i la dona.